

вона відповідала I групі. Добрива, що вносились у досліді, хоча і змінювали показники ІДК проте вони відносились до тієї ж групи і коливались у межах 70–75 од. У середньому за два роки клейковина відповідала I групі якості, а її характеристика за пружністю була доброю. Аналогічна закономірність спостерігалась і за розтяжністю клейковини. Вона була довгою (24 см) у вологішій роки і короткою (10 см) – у посушливих умовах.

В усі роки досліджень також змінювались органолептичні показники якості клейковини. Більшою мірою вони залежали від погодних умов року, ніж від різних норм мінеральних добрив. У контрольному варіанті, де добрив не вносили, та при застосуванні $N_{45}P_{45}K_{45}$ еластичність клейковини була задовільною, а при внесенні $N_{90}P_{90}K_{90}$ та $N_{135}P_{135}K_{135}$ – хорошою. Колір клейковини у контрольному варіанті був сірим (особливо це чітко було видно у 2014 р.). а при застосуванні середніх та високих норм мінеральних добрив – бежевим. Запах клейковини в усіх варіантах досліді був борошнестим.

Отже, виявлено, що для одержання зерна I класу першої групи якості сорту Артемісія можна обмежитись середніми ($N_{90}P_{90}K_{90}$) нормами внесення добрив.

УДК 633.111:631.527

М.Ю. НАКОНЕЧНИЙ

Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннезнавства та сортовивчення, Україна

ЗВ'ЯЗОК ГЕНЕТИЧНИХ І МОРФОЛОГІЧНИХ ОЗНАК СОРТІВ І СЕЛЕКЦІЙНИХ ЛІНІЙ З ПОКАЗНИКАМИ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЯКОСТЕЙ ЗЕРНА

У процесі створення нових сортів селекціонери отримують значну кількість матеріалу, який при розщепленні формує велике різноманіття рекомбінантних форм. З цього матеріалу за певними критеріями необхідно добирати найкращі генотипи. Однак таких чітких вимог немає і питання впливу морфологічних та біологічних ознак на технологічні показники якості і урожайності мало вивчене.

У даній роботі вивчається вплив ознак: наявності остей, забарвлення колоса та висоти рослин на технологічні показники якості зерна і урожайності. В дослідження було залучено 26 гібридних комбінацій з розсадника добору F_2 лабораторії селекції інтенсивних сортів пшениці. Основним критерієм підбору комбінацій була відрізнявальність вказаних ознак на прикладі різновидностей ери-

троспермум, лютесценс і феругінеум. У наступні роки гомозиготні лінії (F₄, F₅) були більш досконало оцінені за названими ознаками (табл.). За ознакою наявності остей стабільної і достовірної переваги за седиментацією і урожайністю не встановлено. Хоча в більшості випадків перевага безостих форм за седиментацією і остистих за врожайністю існує.

За ознакою забарвлення колоса виявлена стабільна і у гомозиготних генотипів достовірна (0,05 %) перевага показника седиментації у червоноколосих генотипів. Хоча вони певною мірою поступаються за врожайністю білоколосим лініям еритроспермум (1,3 ц/га).

Таблиця

Показники різниці середніх значень седиментації і врожайності між групами з відрізнявальними морфологічними ознаками: остистість, забарвлення колоса та висота рослин

Покоління	Наявність остей: еритр.- лютесц.	Забарвлення колоса: еритр.- феруг.	Висота рослин		
			Еритр.: високі- низькі	Лютесценс: високі-низькі	Феругінеум: високі-низькі
за седиментацією					
F ₂	-5,4**	-2,3	+4,3*	+5,6*	+3,7*
F ₄	-0,1	-10,8*	+8,7**	+9,3*	+12,1**
F ₅	-8,5*	-11,0*	+14,9**	+6,4*	+3,6*
за врожайністю					
F ₅	+0,9	+1,3	-6,4*	-7,5*	-3,3*

Примітки: * – достовірно при 0,05 %; ** – достовірно при 0,01 %

+ – переважає перша група ліній (еритроспермум, високорослі)

– – переважає друга група ліній (лютесценс, феругінеум, низькорослі)

Встановлено, що генетично детермінована полігенна ознака висоти рослин може значно варіювати в залежності від умов вирощування. За сприятливих умов межа поділу рослин на високо- і низькорослі була на рівні 85 см. Проаналізована різниця за показником седиментації між високорослими і низькорослими генотипами в усіх різновидностей була стабільною і достовірною на різних рівнях (0,05 % і 0,01 %) на користь високорослих форм. За рівнем врожайності достовірну перевагу (0,05 %) мали низькорослі генотипи. Незважаючи на виявлені закономірності в цілому, на рівні окремих комбінацій у кожній з порівнюваних груп є генотипи, які вдало поєднують високу седиментацію і високу врожайність, що є передумовою проведення ефективних доборів.